Conférence Episcopale Nationale du Congo
(CENCO)

«CHANGEONS NOS COEURS»

(Jl 2,13)

APPEL A UN ENGAGEMENT REEL POUR LA RECONSTRUCTION DE NOTRE PAYS

Message du Comité permanent des Evêques de la République Démocratique du Congo fidèles catholiques et aux hommes de bonne volonté

2.672
CEN
2008

DOCUMENTATION CENCO
10046

Editions : Secrétariat Général de la CENCO
B.P. 3258 Kinshasa-Gombe
2008

«CHANGEONS NOS COEURS»
(J12,13)

Conférence Episcopale Nationale du Congo
(CENCO)

«CHANGEONS NOS COEURS»

(J1 2,13)

APPEL A UN ENGAGEMENT REEL POUR LA RECONSTRUCTION DE NOTRE PAYS

Message du Comité permanent des Evêques de la République Démocratique du Congo aux fidèles catholiques et aux hommes de bonne volonté

Editions : Secrétariat Général de la CENCO
B.P. 3258 Kinshasa-Gombe
2008

Dépôt légal n° 3.0702 -020

Introduction

1. Nous, Archevêques et Evêques membres du Comité permanent des Evêques, réunis en session statutaire à Kinshasa du 05 au 09 février 2008, saisissons l'occasion, en ce début de Carême, pour adresser à notre peuple et à nos dirigeants **un vibrant appel à un sursaut national et à un changement de mentalité en vue d'un engagement réel dans l'œuvre de la reconstruction de notre pays.**

2. En effet, une année entière est déj à passée depuis la mise en place des Institutions nationales issues des élections. Cependant notre pays semble traîner les pas par suite de graves crises relatives à la question de la paix et de la justice, des exigences éthiques dans la gestion de la chose publique ainsi que d'un leadership visionnaire et dynamique susceptible de faire face aux différents défis que la Nation est appelée à relever. **Il y va de l'avenir de notre pays, nous ne pouvons pas nous taire[1] !**

Message d'espérance

3. Loin d'être un simple cri d'alarme pour effrayer les uns et les autres, notre appel se veut un message d'espérance,

---

[1] *Pour l'amour du Congo, je ne me tairai point* (Cf. Is 62,1). Message du Comité permanent des Evêques de la République Démocratique du Congo aux fidèles catholiques et aux hommes de bonne volonté, Kinshasa, Editions du Secrétariat Général de la CENCO, 2004.

pour nous mobiliser en vue d'affronter notre pénible présent et envisager l'avenir avec optimisme et réalisme, lucidité et responsabilité. En effet, quel que soit le poids des épreuves du temps présent, nous ne devons pas être « abattus comme les autres qui n'ont pas d'espérance » (1 Th 4,13). Celui qui espère vit différemment ; une vie nouvelle lui a déjà été donnée[2].

4. Ce message d'espérance, nous l'adressons particulièrement, en ce moment, à la population de Bukavu et à son pasteur, notre frère dans l'Episcopat, Son Excellence Mgr François-Xavier MAROY, touchés par la catastrophe causée le dimanche 03 février 2008 à la suite d'un violent tremblement de terre. L'Archidiocèse de Bukavu compte des morts, des blessés et déplore des dégâts matériels importants. L'Eglise-famille de Dieu en RJD Congo et dans le monde assure ses frères et ses soeurs de son soutien et de sa proximité spirituelle. Elle les exhorte au courage et à l'espérance. En même temps elle en appelle aux personnes de bonne volonté pour apporter l'aide à la population sinistrée et à la reconstruction de ce qui a été détruit. Pour sa part, la CENCO, à travers sa Commission épiscopale Caritas-Développement, s'emploiera, dans la mesure de ses moyens, à les assister. Nous présentons nos condoléances émues aux familles éprouvées.

[2] Cf. Sa Sainteté le Pape Benoît XVI, *Lettre Encyclique Spe Salvi Sur l'Espérance chrétienne,* Cité du Vatican, 2007, n. 2.

Atouts majeurs

5. A l'heure actuelle, notre pays dispose de beaucoup d'atouts qui nous permettent de reprendre très vite une place de choix dans le concert des nations tant au niveau continental que mondial :

   1° La dignité et la maturité d'un peuple qui a réussi le pari de tenir dans le calme l'ordre et la discipline les élections que d'aucuns qualifiaient d'élections de tous les dangers, et de se choisir ses dirigeants.

   2° **Le fonctionnement effectif des institutions** issues des élections démocratiques (Présidence de la République, Sénat, Assemblée nationale et Assemblées provinciales, Gouvernement central et Gouvernements provinciaux), constitue **un cadre général juridique et administratif** de référence pour une gestion responsable du pays[3].

   3° **La présence des ressources humaines** de grande qualité qui n'attendent que d'être mises à contribution.

   4° Les ressources naturelles d'une valeur insoupçonnée qui justifie le qualificatif de « scandale géologique » (ressources minières, forestières, hydriques, énergétiques...).

   5° L'intérêt de plus en plus manifeste dont jouit le pays à l'heure actuelle sur le plan international.

[3] Cf. *A vin nouveau, outres neuves* (Me 2,22). *Ne pas décevoir les attentes de la nation*. Message de la CENCO à l'occasion du 47e anniversaire de l'indépendance, Kinshasa, Editions du Secrétariat Général de la CENCO, 2007, n° 6.

Pour s'en convaincre, il suffirait de voir le nombre des missions de haut niveau venues non seulementprésenter leurs civilités aux institutions élues, mais aussi exprimer leur volonté de coopérer avec la RD Congo. L'on assiste depuis l'avènement de la IIIe République à des visites ininterrompues des investisseurs à la recherche de partenaires en RD Congo.

Problèmes majeurs

Hélas ! malgré tous ces atouts le peuple continue à vivre dans une misère sans cesse croissante et le pays est en proie à de nombreux problèmes sécuritaires, socio-économiques et politiques toujours inquiétants.

Malaise social

De façon générale, les populations sont impatientes, parce que fatiguées par la guerre, la pauvreté et la misère. **Cette impatience se traduit par des grèves, notamment des enseignants du primaire et du secondaire ainsi que des professeurs d'université, du personnel de la santé et des agents de la fonction publique. Ces grèves successives attestent un malaise social profond et inquiétant pour l'avenir du pays.** La non-réalisation de nombreuses promesses pour résoudre dûment le problème des salaires des enseignants et d'autres agents de la fonction publique, risque de plonger le pays dans une grave crise sociale.

L'avenir de la jeunesse

8. Nous ne pouvons dissimuler notre inquiétude sur l ' avenir de la jeunesse. Nous sommes préoccupés par le nombre de plus en plus croissant des enfants de la rue et dans la rue, et déconcertés par la baisse de niveau tant au point de vue intellectuel qu'au point de vue de la moralité. Comme nous l'avons souligné dans notre message « *A vin nouveau, outres neuves », « aujourd'hui encore de nombreux jeunes ne vont plus à l'école à cause d'une paupérisation généralisée et d'une misère grandissante. D'aucuns, même avec un diplôme d'université, sont simplement au chômage*[4]». Si la jeunesse est l'avenir de la Nation, que deviendra le pays dans vingt ou trente ans avec des jeunes aujourd'hui négligés et sacrifiés.

L'exploitation des ressources naturelles

9. L'exploitation des ressources naturelles ne cesse de soulever de graves problèmes de souveraineté, d'équité, de légalité, de respect des populations locales et de l'environnement. Avec d'autres organisations, nous dénonçons le manque de transparence dans la négociation

[4] *A vin nouveau, autres neuves* (Me 2,22). *Ne pas décevoir les attentes de la Nation*. Message de la Conférence Episcopale Nationale du Congo aux fidèles catholiques et aux hommes de bonne volonté à l'occasion du 47e anniversaire de l'indépendance, Kinshasa, Editions du Secrétariat Général de la CENCO, 2007, n° 14.

et l'octroi des marchés, les conflits d'intérêts non déclarés, le manque d'évaluation appropriée des atouts et des apports congolais aux marchés, et l'inclusion des clauses désavantageuses pour l'Etat congolais. **Nous appuyons le processus de révision des contrats léonins et nous exigeons des gouvernements étrangers ainsi que de leurs institutions financières publiques de respecter ce processus, afin qu'il puisse être conduit de manière sérieuse et objective. Nous demandons à notre gouvernement de donner les mesures et les conditions de renégociation, et de rendre ainsi clair et transparent le cadre juridique de la signature des contrats miniers et forestiers. Les entreprises minières et forestières devront respecter leurs obligations en matière sociale et environnementale.** Notre Commission ***ad hoc*** suivra avec attention ce dossier.

Les problèmes sécuritaires et les enjeux économiques

10. La récente conférence sur la paix, la sécurité et le développement dans les provinces du Nord-Kivu et du Sud-Kivu a attiré l'attention de tout le monde sur les enjeux majeurs des questions sécuritaires pour l'avenir du pays. Nous déplorons le martyre subi par notre population à cause des guerres récurrentes avec leur cortège de souffrances, notamment, la perte d'innombrables vies humaines, les tueries aveugles, les violences particulièrement exercées sur les femmes, les pillages des

biens, les déplacements des populations fuyant les combats.

Nous saluons la grande avancée obtenue à la Conférence de Goma avec « l'Acte d'engagement » signé par les groupes armés et le gouvernement ainsi que la mise sur pied du « Programme AMAN1 » pour le suivi et l'aboutissement heureux des résolutions de cette Conférence.

Cependant, des interrogations persistent. Anotre avis, elles méritent d'être relevées sous peine d'hypothéquer l'avenir de la paix chèrement acquise et du développement de la Nation. Ces interrogations concernent :

1° **Le conflit d'intérêt des groupes économiques,** éventuellement soutenus par leurs Etats, autour de l'exploitation de ressources naturelles de la RD Congo, ne constitue-t-il pas une des raisons de l'insécurité sur notre territoire?

2° **L'attitude de certains pays voisins avec des visées expansionnistes** et soutenus par les puissances étrangères ne met-elle pas en péril l'existence et l'avenir de la RD Congo ?

3° **Le laisser-alier de l'Etat congolais dans l'exercice de ses fonctions régaliennes** (Paix, Sécurité, Fiscalité, Justice) ne donne-t-il pas libre cours à une multitude des rebellions internes et n'ouvre-t-il pas des brèches à des ingérences plurielles et extrêmement ravageuses ?

4° **Le niveau de conscience morale et de culture civique de la population** n'en fait-il pas une proie facile des désordres de tout genre ?

5° **L'absence d'une armée républicaine** à même de protéger les frontières du pays et sa population ne fragilise-t-elle pas la RD Congo au point d'attiser des convoitises ?

6° L'application de la **Constitution,** particulièrement en matière de la rétrocession aux provinces, ne mérite-t-elle pas la nécessité d'un examen approfondi ?

11. Solidaires de notre peuple et placés devant nos responsabilités pastorales pour un Congo nouveau à construire, nous voulons ici rappeler quelques priorités incontournables qui constituent comme des lieux de combat que nous ne pouvons déserter, sous peine de trahir notre mission de veilleurs et d'éveilleurs des consciences.

Priorités incontournables

1° **La nécessité d'un leadership plus visionnaire et dynamique,** à tous les niveaux et dans tous les secteurs, capable d'anticiper sur les événements, de garantir l'unité du peuple congolais, d'assurer son développement harmonieux et d'incarner le rêve d'un Congo fort au cœur de l'Afrique.

2° **La responsabilité de la communauté internationale** pour aider la RD Congo à rapatrier

dans leur pays d'origine les populations et les groupes armés étrangers dans le respect du droit international.

3° **L'urgence de la création d'une armée républicaine** avec comme mission principale de garantir la stabilité du pays car, nous ne le dirons jamais assez, **l'intégrité territoriale et la souveraineté nationale ne sont pas négociables**[5]**.** Nous en appelons ainsi à **la tenue des états généraux de l'Armée dans les meilleurs délais.** La stabilité de notre pays en dépend.

4° **L'exigence de la probité morale** indispensable en particulier pour la classe dirigeante et la lutte contre la corruption et l'impunité sous toutes ses formes.

5° **La constitution d'une société civile responsable et bien organisée,** capable d'influer sur les acteurs étatiques, en vue de l'émergence d'un changement qualitatif au niveau des structures et des institutions de l'Etat. Elle pourra ainsi contribuer à la consolidation de la démocratie, à l'amélioration de la gouvernance dans tous ses aspects politique, économique, social, culturel et à la défense des droits des citoyens.

[5] Cf. « *Avance en eau profonde* » (Luc 5,4)ia *foi dans l'avenir du Congo.* Déclaration de la CENCO à l'aube de la III[9] République, Kinshasa, Editions du Secrétariat Général de la CENCO, 2007, n° 15.

6° **L'éducation aux valeurs civiques et républicaines, pour un changement réel de mentalité,** devrait être une préoccupation majeure au sein de la nation congolaise. L'Etat doit y apporter un appui déterminant en matière financière, logistique et thématique. Cette éducation porterait sur les connaissances élémentaires des institutions républicaines, sur l'initiation aux droits et devoirs des citoyens, aux valeurs qui les sous-tendent parmi lesquelles la cohabitation pacifique, la tolérance, la convivialité, la complémentarité, la capacité de prévenir ou de gérer les conflits, la vérité, la justice, la réconciliation, l'esprit d'initiative, le sens du bien commun, le respect de l'autre et de la parole donnée.

Les médias sont particulièrement interpellés pour véhiculer ces valeurs. Celles-ci constituent, en èffet, « le fondement inébranlable et la garantie solide d'une convivialité humaine juste et pacifique, et donc d'une démocratie véritable qui ne peut naître et se développer qu'à partir de l'égalité de tous ses membres, à parité des droits et des devoirs[6] ».

7° **La mise en œuvre rapide d'un programme économique et social prenant en compte les besoins réels de la population** : adduction et distribution en eau potable, alimentation en énergie électrique, assurance des soins de santé, encadrement

[6] JEAN-PAUL 11, Lettre encyclique sur *« La splendeur de la vérité »,* Paris, Mame/Plon 1993, n° 96.

de la jeunesse, politique claire d'orientation scolaire, création des emplois, paiement de salaires dignes, construction des infrastructures routières, ferroviaires, aéroportuaires.

8° **L'exigence du respect du droit national et international** de la part des pays voisins, de la communauté internationale et des multinationales, afin de résoudre, dans l'équité, les grands problèmes qui se posent à la Nation. En effet, les relations entre les peuples et les communautés politiques doivent exclure le recours à la violence et à la guerre ainsi qu'à des formes de discrimination, d'intimidation et de tromperie pour trouver leur juste régulation dans la raison, dans l'équité, dans le droit, dans la négociation[7].

Conclusion

'SFSVICE DOCUMENRTIÔS [1]

12. Nous sommes convaincus qu'àî'lleure~actuelle **un sursaut national est nécessaire pour nous engager réellement dans l'œuvre de la reconstruction de la RD Congo.** Le pari peut être gagné mais il faut une véritable « ***metanoia*** », **un changement** de **cœur et de mentalité. L'Eglise s'engage à apporter son concours spécifique en ce domaine en menant une réflexion pastorale éclairant la mise en marche d'une commission de pacification, de réconciliation**

[7] Cf. Compendium de la doctrine sociale de l'Eglise, Rome Libreria Editrice Vaticana, 2004, n° 433.

et de reconstruction communautaire. Comme nous le recommande le Saint-Père Benoît XVI, nous travaillerons à l'unité du peuple de Dieu et nous nous donnerons sans compter pour le constituer en peuple des frères[8]. Les membres du clergé et de la vie consacrée y contribueront efficacement par leur témoignage de vie et leur engagement pour le changement des mentalités.

13. En ce temps de carême, nous invitons notre peuple et nos dirigeants à cette « *metanoia* » pour nous considérer tous comme les premiers artisans de l'édification de la grande nation congolaise.

Puisse la Vierge Marie, Mère de l'espérance, veiller sur nous à cette heure où nous cherchons à dissiper les ténèbres de l'insécurité, de la guerre et de la misère sous toutes ses formes ; qu'elle nous conduise sur le chemin de la paix, de la justice, de la réconciliation et de l'engagement dans l'œuvre de la reconstruction de notre pays.

Que Dieu bénisse la RD Congo, notre pays.

Fait à Kinshasa, le 09 février 2008

[8] Cf. Discours du Saint-Père le Pape Benoît XVI aux Evêques de la RD Congo en visite ad limina dans « *Défis pastoraux au seuil du XXIe siècle* ». Kinshasa, Editions du Secrétariat général de la CENCO, 2006, pp. 104-105.

BETO BALULA BANTIMA NA BETO
(Cf. JI 2,13)

Mbokila sarabu na kuditambika na kutunga insi na beto

Nsangu ya comité ba tata pisekopo bantwadisi ya ba commission ya RD Congo na bakristu ya katolika ti na bantu y a luzolo y a m bote.

Mayita

1. Beto ba pisekopo ya comité permanent, me vukana na Kinshasa na bilumbu 05 ti na 09 février 2008, beto ke samba ntangu yai ya luyantiku ya kareme, na kutubila bantu yonso ti ba mfumu ya luyalu ndinga mosi ya ngolo ya me tadila kusoba mabanza ya bantu yonso na kimvuka sambu na kudipesa ya kieleka na kisalu ya kutunga insi na beto.

2. Inga, mvula mosi ya mvimba me luta tuka luyalu ya beto kuzwaka na voti me yantika bisalu. Kansi ntoto na beto ke monika bonso na kulemba na mambu ya mutindu na mutindu bonso ya ngemba ti ya masonga, na kuzingila bikalulu ya masonga ti ya kubuya mambi na yina ketadila luyalu ya insi ye mpi bantu ya kele na mayele ya kumona ti kuyidika na ntwala na kikesa yonso mambu yonso yake zodila kutelemisa insi. Yo kele mfunu mingi sambu na luzingu ya bilumbu ke kwisa ya insi na beto, ye beto lenda vandapima ve.

Nsangu ya kivuvu

3. Nkatu nde yo vanda kaka biololo sambu na kupesa borna na ba yai ti na ba yina, mbokila ne beto ikele nsangu ya kivuvu, sambu na kimvuka beto kunwana sambu na mpasi ya luzingu na beto ya bubu ye beto bongisa luzingu na kivuvu nde makambu ta soba na nzila ya mbote na makieleka yonso, na ngindu ya masonga ti kudindima. Ya kieleka, ata kizitu y a mpasi na beto ya bubu, «Beto lenda kulemba nitu ve bonso bantu ya kukonda kivuvu» (1 Th 4,13). Muntu ya kivuvu ke zingaka mutindu y a nkaka; luzingu yampa ikele na kati na yandi.

4. Nsangu yina ya kivuvu, beto ke tambika yo ntete-ntete na ntangu yai, na bampangi na beto ya Bukavu ti na ngungudi na bo, mpangi na beto na kimvuka ya bapisekopo, tata pisekopo François-Xavier Maroy, sambu na mpasi ya me bwila bo na lumingu ya le 03 février 2008, na mambu ya bwila bo na ntangu ya ntoto kutekitaka. Dibundu ya Bukavu me fwisa bantu, bankaka me lwala, ye bima ti bisadilu mingi me beba. Dibundu - Famille ya bana Nzambi ya kele na RDC ti na ntoto mvimba ikele pene-pene ti bampangi yina yonso na ndambu ya nsadisa ti bisambu yandi ke zodila bo kikesa ti kivuvu na ntangu mosi mpi, yandi ke dodokila bantu ya luzolo ya mbote na kusadisa bantu yonso yina ya me vidisa bampangi ti bimvwama ya mutindu na mutindu ti na kutungulula bima ya kubebaka sambu na yandi, kimvuka yabapisekopo ya RDC, na bisalu ya commission ya ketala mambu ya

Caritas - Développement, ta sala yonso, na kiteso y a kuzwa na yandi, na kusadisa ba mpangi yina. Beto ke kabisa mpasi yina ti ba famille yonso ya kuzwaka mpasi.

Makabu ya nene

Na ntangu yai, ya insi na beto kele na makabu mingi, ya lenda sadisa beto na nswalu yonso na kubaka diaka ye nswalu yonso kisika mosi ya lukumu na kimvuka ya bansi ya ntoto, yo vanda na Afrika go na ntoto ya mvimba :

1° Lukumu ti kuyela ya kimvuka ya me nunga mbesi na bima yonso, mambu na ndonga ti luzitu voti ya bantu mingi vanda kumona bonso voti ya ntitisa, ye na kudipona ba ntwadisi na yandi.

2° Kutambula ya kieleka ya bimvuka ya luyalu ya kubasikaka na voti ya population (Président ya nsi, Sénat, ba député ya insi yonso ti ya ba province, Gouvernement central ti ya ba provinces), yo kele mutindu ya kuyidika bansiku ti mpila ya kutuadisa bantu ti bimvuka sambu na kutanisa mbote insi.

3° Kimvuka ya bantu ya kuzaba kisalu mbote mbote ikele kukinga kaka kisalu sambu na kupesa maboko.

4° Bumvwama ya nsi na beto ya mbalu-mbalu ya ke sala nde nsi na beto me baka zina ya «ntoto ya kimvwama ya konda ndilu» (Kimvwama ya matadi ya ntalu, ya mfinda, ya masa, ya courant...)

5° Bubu yai insi na beto ke nionisa lukumu mingi na meso ya ba insi ya nkaka. Na kundima ye na kubakisa yo, beto tala kaka mingi ya bimvuka ya ba insi ya banzenza ya ke kwisa sambu na kupesa matondo ya kjmfumu ya basika na voti, kansi mpi na kusongisa luzolo ya kusala kisalu kumosi ti RD Congo. Tuka ya Gouvernement yai ya tatu ya insi na beto me yantika bisalu, beto ke mona nki mutindu bantu ti bimvuka ya mbongo mingi ya lenda kusala kisalu ke sosa mpila ya kusala kisalu awa na RD Congo.

Mambu ya ngolo

6. Toma tala! Ata bimvwama yina ya ntoto ti y a bantu yo kele, people nabeto kele kuzinga diaka na mpasi mingi ya lutaninu ya bantu ti bima na bo, ya luzingu ya kimvuka ti mpasi ya mbongo ye mpi ti politiki ya ngemba ve.

Mpasi y a luzingu

7. Na kimvuka, bantu me suka ntima na kukingaka, sambu na kulemba ya bitumba, ya kukonda mbongo ti bunsukami. Kusuka ntima yina ke monika na ba grèves, bonso ya balongi ya ba classe ya fioti ti ya ba mbuta, ba minganga ti ba yina yonso ke sala na kusansa bantu ye bantu yonso yake sala bonso bantu ya leta. Mavwanga

ya kubasika na bala-bala sambu na kusonga mpasi ti ntantu ke songisa kibeni mpasi ya luzingu yabantu, mpasi ya ngolo ti ya kiadi sambu na luzingu ya insi na bilumbu ya kekwisa. Na mutindu ya ba mfiimu ya luyalu ke lungisa ve ngindu ya mambu ya ke tadila luflitu ya balongi, ti bantu ya nkaka yonso ya ke salaka na bisalu ya leta, insi yonso lenda kota na mpasi ya luyalu.

Luzingu ya matoko sambu na bilumbu ke kwisa

Beto lenda sweka ve kiadi y a bantima na beto sambu na luzingu ya matoko na bilumbu ya ntwala. Mpasi mingi na mambu ya ke tala bana ya ke zinga na nganda ya nzo ya bibuti, bo yina ya beto ke binga bilumbu yai bana ya bimbansala, ye mpi mabokuta mingi na mutindu ya malongi ya nzo-nkanda me kulumuka ti kimuntu ya kieleka. Na mutindu ya beto kutubaka na nsangu na beto ya «Na malafii ya mpa kulunga bankalu ya mpa», «Bubu diaka matoko mingi ne kwenda ve na nzo-nkanda sambu na bunsukami ya nene ya me bilama na insi mvimba. Mingi, ata ti diploma ya université, kele ti kisalu ve». Kana kibeni matoko ikele kivuvu ya insi, inki yo ta kuma na nina bamvula makumi zole go makumi tatu ti matoko yai ya bo me losabubu.

Kisalu y a bumvwamaya kele na ntoto na beto

9. Kisalu ya bimvwama ya kele na ntoto na beto ke basika raambu mingi ya luyalu ya insi, ya masonga, ya luzitu ya bana ya insi ti ba mfrnda ye masa ya ke ziunga beto. Na bimvuka ya nkaka ya bisalu, beto ke tuba nde masonga kele ve na mpila ya kuwakana ti ya kuzwa bisika ya kusala; mavwanga ti bimbeni ya profit, kukonda kuzaba kimvwama ya bana na beto mosi ya insi lenda nata na kutunga bwala, ye mpi kundima mambu ya mbi ya ke tomisa ve insi na beto mosi. Beto me ndima ngindu ya kubandulula diaka ba contrat yina ya nene ye beto ke lomba na bimvuka ya ba nsi banzenza ti bimvuka na bo ya ke talaka mambu ya mbongo na kuzimisa ngindu ya masolo yina, sambu yo kutambula na mpila ya mbote ti ya masonga. Beto ke lomba na luyalu na beto na kupesa mabanza ya kuyidika ba contrat yina ya mpa, ye na ku kumisa mambu yonso pwelele, nkatu mpimpa ya muyibi, bansiku ya kuwakana na mambu ya me tala matadi ya ntalu ti ba mfinda. Bimvuka ya bisalu ya matadi ya ntalu ti ya bamfinda fwete zitisa ba nsiku ya ke tadila luzingu ya bantu na kimvuka ti bamfinda, banseke ye masa ya ke ziunga bantu. Commission yake tala mambu yina ta landa yo mbote-mbote.

Mambu yake tala lutaninu ya bantu ti ya bima nabo$_y$ ye mpikimvwama ya mbongo

10. Conférence ya kusalamaka ntama mingi ve na ba provinces ya Nord-Kivu ti ya sudi-Kivu na mambu ya ngemba, ya kutanina bantu ti ya kutoma ya ba province, kupindulaka mabanza ya bantu yonso na mambu ya kutadila na lutaninu ya bantu ti ya bima na bo sambu na kutambula ya mbote ya nsi na beto. Beto ke songila kiadi ya lufwa ti bumbangi ya bantu me zwa sambu na kunwana ya mbala na mbala ya me nata mpasi, ntete-ntete lufwa ya mingi ye ya kukonda mawa, mpasi ya mingi na bankento, kuyiba ti kubebisa bima ya bantu, kutina ntama ya ba bwala na bo. Matondo mingi na ngindu ya ngemba ti lukanu ya kubasikaka na conférence yina na bimvuka yonso, ya vandaka kunwana ti kimfumu ya luyalu ya nsi na beto, ti «programme Amani» ya me basika sambu na kuianda ti ku sukisa mbote ngindu ya conférence.
Kansi, ba ngiuvula ikele diaka. Beto ke banza nde yo fwete yilama kana ve ngemba ya beto me zwa na mpasi ti kutoma ya nsi ta kota mavwanga. Ba ngiuvula yina ke tadila ntete :

1^0 Intérêt ya bimvuka ya kisalu ti y a mbongo ke sambu na kusala kisalu na bimvwama ya me sweka na nsi na beto RDC; yo yina kemonika ve bonso kikuma ya mavwanga na insi na beto?

2° Ngindu ya ba insi ya nkaka ya ke kabisa ndilu ti beto, ye ya kele ti mabanza ya kuyika luyalu na bo na ntoto na beto; na mutindu ya ba luyalu na ngolo ya ba insi ya nkaka ke sadisa bo, keti yo tula ve kigonsa na luzingu ya RD Congo.

3° Mpila ya leta congolais ke landila ve mambu ke tadila (ngemba - kutanina bwala ti bantu, mbongo, ti kutala mambu na masonga) yo yina ve ke pesa kikesa na bambeni ya kati ya congo ti ya kekotisa banzenza na kubaka bimvwama na beto?

4° Na mutindu ya population congolais kekonda kuzaba mbote mbote yake tadila luzingu ya moyo, ti mvandilu ya mbote, yo yina ve ke nata mavwanga ya mpila na mpila.

5° Kokondana kimvuka ya kieleka ya basoldat ya insi ya lenda tanina ba ndilu ya insi ti bana ya congo, yo yina ve ke pesa banzenza nzala ya kukota na insi na beto

6° Luzitisu ya constitution na makambu ya kuvutudila ba province ndambu ya bumvwama ke lomba nde bo longuka yo mbote mbote.

11. Kumosi ti people ti na kiyeka na beto ya bunganga sambu na congo yampa, ya beto fwete tunga beto ke yibukisa mosi mosi yina yonso kele bonso bisika ya kunwana ya beto lenda tina ve, kana ve beto ta kuyekula kisalu na beto ya kutanina, ti ya kuyibukisa bantu na luzingu yantima.

Mambu ya fivete salama ntete, ya beto lenda bikisa ve.

1° Mfunu ya ntwadisi ya kikesa, ti yake mona makambu ke kwisa, na mambu yonso ya luzingu, ya lenda kubwila insi, ya lenda zola bana yonso ya congo na kimvuka, ya lenda sadisa insi na kutoma, ye kukumisa congo insi ya nene na kati ya Afrika.

2° Kiyeka ya kimvuka ya ba insi yonso ya ntoto sambu na kusadisa RD Congo kuvanda na kuvutula na ba insi na bo, banzenza ti bimvuka ya makesa ya banzenza na luzitisu ya bansiku ya ntoto mvimba.

3° Kusala na nswalu yonso kimvuka ya makesa ya insi ya fwete tula ngemba na insi na beto. Beto ta lemba ve na kuzabisa nde kimvuka ya ntoto na beto, ti kiyeka na yo, lenda vanda diaka ve ya kunwanina sambu na kukabisa ti banzenza. Beto ke bingisa na nswalu lukutakanu na mambu ya ketadila kimvuka ya makesa. Sambu ngemba na insi na beto ta katuka kuna.

4° Mvandilu ya mbote ntete-ntete na bamfiimu ya luyalu, ti kubuya madesu ya bana, kukonda kulola nkolama yonso na bansiku.

5° Kutula kimvuka ya mbote ya bantu ke sala politiki ve, ya lenda kubalusa ba ngindu ya bamfiimu ya leta, na kusoba bikalulu sambu na nzingilu ya mbote na biyeka

ya leta. Kimvuka yina ta sadisa na kuyedisa démocratie na kuyidika mpila ya kuyala na mambu ya ketala politiki, bumvwama, luzingu ya bantu, bikalulu ya luzingu ti kutanina bansiku.

6° Malongi ya mbote ya lukumu ya luzingu sambu na kusoba bikalulu fwete vanda mabanza ya ntete na kati ya bana ya insi. Leta fwetele pesa maboko, ti mbongo. Malongi yina ta tadila biyeka ya insi, yina ya konso muntu fwete zwa ye yandi fwete sala, mumbandu kuzinga na ngemba ti bankaka, kuzitisa ba mpangi ke tuba na kuzinga na kimvuka, kuvukisa bangindu kuvanda ti mayele ya kuzaba na ntwala ye kuyidika mbote makambu, makieleka, masonga, kuwakana, luzolo ya kuyantika bima ya mpa, kuzola mambote ya kimvuka, kuzitisa bankaka, ye ndinga ya nge me pesa mpangi. Ba mwangi nsangu me bingama ntete-ntete na kupanza bikalulu yai. Luzingu ya mbote ya bantu na ngemba, na ngwakana ta salama na bikalulu yai, ta natisa beto na démocratie ya kieleka, ya lenda kotisa kutoma na beto kana beto ke zaba nde beto yonso ikele bantu kiteso mosi, na yina ya konso muntu fwete zwati kusala.

7° Kutula na nswalu yonso na ndonga mambu ya ke tadila bimvwana ti luzingu ya bantu, na yina ya bana insi kele na yo mfunu. Kutunga ba nto ya masa ya kunwa, kupesa minda, mambu ya kusansa bimbefo, kulandila

bana, batoko, politiki ya kieleka, ya ke tadila mambu ya bitelo. Ku kangiila bisalu, lufutu ya kieleka ya bantu, kutungabanzila, banzila kuinbi ti bibansala ya avion.

8° Kulomba kuzitisa na ba insi ya nziunga nsiku ya insi, ti ya kimvuka ya ba insi yonso, na ba insi ya nziunga, na kimvuka ya ba insi ya ntoto mvimba na bakompani ya nene, sambu nakuyidika na ngemba ti msonga mambu ya nene kele tadila insi na beto. Ngwakana ya bantu ti bimvuka ya politiki fwete salama ve na kingolongolo, na vita, to na kumona bantu ya nkaka mpamba, na kukusa bo. Yo fwete salama na masonga yonso, na ngemba, na ngwisana.

Na nsuka

12. Beto ke zaba mbote nde, na ntangu yayi, ngindu ya lutondo ya insi na beto ti ya kudinata kele mfiinu mingi sambu na kukota na bisalu ya lutungu ya RD Congo. Beto ata nunga, kana nde beto me balula ntima ti bikalulu. Dibundu na beto me baka lukanu na kupesa maboko na mambu yayi, na kati ya malongi na yandi, na kusongisa inki mutindu fwete tambula ba commission ta tala makambu ya kutula ngemba, ya nkwakana ti ya lutungu ya bwala. Mpila ya tata santu Pape Benoît XVI ke lomba beto, beto ta sala na kimvuka kumosi ti bana ya Nzambi. Ba nganga nzambi, ti ba minsambi ta pesa maboko na kusonga luzingu na bo, na lukanu sambu na kusoba bikalulu.

13. Awa beto kele na nsungi ya kareme, beto ke lomba na bana ya insi, ti bantwadisi na kubalula ntima, sambu beto vanda bantu ya ntete na kutunga Congo insi na beto ya nene.

Mwense Maria, marna ya kivuvu, kutanisa beto na ntanga yayi ya beto kele kusosa kukatula yina yonso kele tula mavwanga, vita ti mpasi ya mpila na mpila. Yandi kunatisa beto iw nzila ya ngemba, ya masonga, ya nguisana ya kubaka lukanu na bisalu ya kutunga insi na beto.

Nzambi kusampula RD Congo insi na beto.

Kinshasa, kilumbu ya 09 ya ngonda 02, mvula 2008

TOBONGOLA MITEMA
(cf. J12,13)
MBELELA iMPO YAKOM1PESANABOTONGI EKOLO YABISO

Monkanda mwa Baepiskopo ba Comité permanent ya RD Congo ona bakristo Katoliko mpe bat oba motema molamu

Ebandela

1. Biso, Baepiskopo ba lokumu mpe Baepiskopo ba Comité permanent, tosanganaki o Kinshasa ut'o mwa 5 kin'o mwa 9 février 2008. O ebandela ya Karezimo, tozwi libakn mpo ya kotindela bandeko mpe bakonzi ba biso **mbelela ya bobongoli bizaleli mpo ya komipesa solo o mosala mwa kotonga ekolo ya biso.**

2. Mobu moko moleki banda batiya mangomba maye mauti na maponomi. Nzokande, ekolo ya biso ezali kotambola malumu te mpo ya makambo matali kimia mpe bosembo, mabongi masengeli mpo ya kokamba ekolo mpe bozangi bakonzi ba solo baye bakoki kotelemele mikakatano minso mya ekolo. **Yango ezali mpo ya bolamu bwa ekolo ; ntina wana, tokoki kokanga monoko te.**

Maloba ma elikya

3. Esika 'te ezala maloba mpo ya kobangisa, mbelela ya biso ezali **maloba ma elikya** mpo[4] te tosangana mpo y a

kobuna na mpasi ya lelo mpe totala bomoi bwa nsima na ndenge ya malamu. Ànta ko mpasi ya lelo izali ndenge nini, tokoki te « kolembe lokola bato bazangi elikya »(1Th 4,13). Moto oyo azali na elikya akobikela na ndenge esusu ; asili kozwa bomoi bwa sika.

4. Tokotinda maloba maye ma elikya, mingi o eleko eye, na bato ba Bukavu mpe Episkopo wa bango, Monsenyele François Xavier MAROY mpo ya mpasi bayokaki, mokolo mwa lomingo 3 février 2008, awa mabele maninganaki kuna.

   O Dioseze ya Bukavu, boko bato bawei, basusu bazoki mpe biloko mingi bibebi. Eklezya libota lya Nzambe o RD Congo mpe o mokili ezali motema moko na bango na nzela ya lisalisi mpe losambo. Tokosenge bango 'te bazala na mpiko mpe na elikya. O eleko mei, tokotuna na bato ba motema molamu 'te basalisa bandeko baye bazwami o kati ya mpasi mpe babongisa biloko biye bibebi. Na ngambo ya ye, CENCO, na nzela ya Caritas-Développement, akosalisa engebene na makoki ma ye.

Makambo kitoko tozali na mango

5. Na eleko eye, ekolo ya biso ezali na makambo kitoko maye makoki kosala 'te tozwa esika ekoki o ntei ya bikolo bya Afrika mpe bya Mokili :

   1^{0} Bomoto mpe bokomeli bwa bato balongi, na kimia mpe molongo, maponomi maye mabangisaki bato ebele.

2° **Botamboli ya mangomba** mauti na maponoini ezali likonzi likosalisa mpo ya kotambwisa ekolo lokola ebongi.

3° **Bozali na bato ya mayele** baye bazali se kozila 'te bapesa bango misala.

4° **Bozali na nkita** ya botangi te.

5° Ngambo eye ekolo ezali na yango, o eleko eye, o mokili mobimba. Ndakisa, totala se motango mwa bato baye bazali koya epai ya biso, bobele te mpo ya kosima mangomba maye mauti na maponomi, kasi mpe mpo ya kolakisa 'te balingi kosala mosala lisanga na RD Congo.

Makambo manene

Ah ! Anta mpe ko nkita iye, mpasi izali se kokola mpe ekolo ezangi kimia mpo ya makambo ebele.

Bosepeli bozali te

Awa balembi na bitumba, bobola mpe mpasi, bato balingi kozila lisusu te. **Yango ezali.komonono na botiki mosala o mwa eleko,** lokolabateyi ba biteyelo **bya nse,_bya_kati mpe bya likolo ; minganga mpe basali basusu ba Leta. Likambo liye likolakisa/te bato bazali kosepela te mpe yango ezali** kobangisa mpe ya bomoi bwa ekolo.

Kozanga kokokisa bilako basalaki mpo ya kobongisa îifuta lya balakisi mpe basali basusu, ekoki kokotisa mobulu monene o ekolo.

Bomoi bwansima mpo ya bana

8. Tokoki mpe te kobomba bobangi bwa biso mpo ya maye makokwela nsima mpo ya bana. Tozali komono 'te motango mwa bana baye bavandaka o nzela mozali se kokola mpe makambo matali bobokoli to bomoto mazali bobele kokita. Lokola tosila koloba o Monkanda « BAKOTIYAKA VINO YA SIKA O MABENGA MA SIKA », « Lelo, bilenge ebele bazali koyekola lisusu te zambi lya bobola mpe mpasi... Basusu, anta mpe soko basilisi université, bazali na mosala te ». Soko bana bazali bomoi bwa nsima ya ekolo, yango ekozala ndenge nini nsima ya mibu 20 to 30 na bana oyo babokolomi malamu te.

Bosaleli nkita

9. Likambo ya kosalela nkita ezali kotala mpe makambo matali bonsomi bwa ekolo, bosembo, botosi mibeko, bomemyi bana mboka mpe bobateli mabele. Elongo na masangamasusu, tozali kotelemele likambo litali kozanga

bosolo o maye matali boyokani, kopesa bisika ya kosalela nkita, mpe kokotisa o ntei ya minkanda moko maloba mazali mpo ya bolamu ya ekolo te. Tondimi 'te babongisa bobembani boye bosalemi malamu te mpe tokosenge na bakonzi ba bikolo bisusu mpe mangomba ma bango ma misolo 'te bato batosa likambo liye mpo ᶜte lisalema bo elongobani. Tokosenge na bakonzi ba biso 'te bapesa mitindo mikoki mpe bayebisa polele ndenge ekosalema. Basaleli ba nkita basengeli kokokisa masengisi ma bato mpe ma mboka. Lingomba tobimisi mpo ya likambo liye likolandela yango na bokebi.

Makambo matali kimia mpe misolo

10. Likita litalaki makambo ma boboto, kimia mpe botomboli mboka o bitukabya Nord-Kivu mpe Sud-Kivu elakisi polele bonene bwa likambo litali kimia o ekolo. Tosepeli soki moke te na mpasi iye bandeko bayoki na bitumba bya sika biye biyeli bango liwa, minyoko likolo ya basi, bopunzi biloko mpe bokimi mboka mpo ya bitumba. Tosepeli mingi na maye malobami o Goma awa bakonzi ba mboka na mampinga ma basoda bayokani mpe batiyi linaka « AMAN1 » mpo kolandelamikano bazwaki.

Nzokande, myoko mituna mitikali naino. Mpo ya biso, mituna mei misengeli kolobama polele mpo 'te likambo ya kimia mpe kotonga mboka ebombama te. Yango etali :

1° **Bozangi boyokani o katiya mangomba ma misolo,** maye masungami, ntango nantembe, na bakonzi ba mboka ya bango.Boye,yango ekoki mpe te kozala yoko ntina ya bozangi kimia o ekolo ya biso ?

2° **Mayele ma boko bikolo bizingi biso, na makanisi ma bango ma bozwi ndambo ya mabele ma biso,** mpe bisungami na bikolo bisusu ezai likama te mpo ya bozali mpe botamboli bwa RD Congo ?

3° **Ndenge ya ezaleli bana mboka bakomi na yango lelo** ekoki mpe te kozala ntina ya mobulu ndenge na ndenge ?

4° **Bozangi mampinga ma solo ma basoda,** maye makoki kobatela mandelo ma ekolo mpe bato ezali mbele te kolembisa RD Congo na boluli nkita ya yango ?

5° **Bosaleli Mobeko likonzi,** mingi mpo ya bozongiseli bituka mosolo mwa bango, ekosenge te 'te bayekola lisusu likambo lyango ?

11. Motema moko na bandeko mpe engebene na mosala mwa biso mwa kotonga Congo ya sika, tolingi kokundola awa moko makambo maye masengeli kosalema noki ; soki te, ekozala lokola toboyi mosala mwa biso bo bakengeli mpe balamwisi ba mitema.

Maye masengeii kosalema noki

1° **Lisengisi lya kozala na bakonzi ba solo mpe baye bakoki,** o misala minso, bakonzi baye bayebi makambo makoki kokwela ekolo, bakoki kobatela bomoko, kotombola ekolo na ndenge 'te ekoma makasioAfrika.

2° **Lisengisi lya bampaya** mpo ya kosalisa RD Congo na bozongisi bato mpe mangomba ma basoda o bikolo bya bango engebene na mibeko.

3° Bosali noki mpenza mampinga lya solo ya basoda, baye bakoki kobatela kimia o ekolo, zambi, nde tolembi na bolobi yango te, **bomoko bwa mabele ma ekolo mpe bonsomi bwa yango bizali bya bokakoli te.** Tokosenge 'te **likita linene mpo ya likambo litali mampinga** lisalema **noki mpenza.** Kimia o ekolo esengi yango.

4° **Lisengisi lya kozala bato ba mabongi,** mingi mpenza mpo ya baye bazali kokamba mboka mpe lisengisi lya kosukisa likambo litali madesu ya bana mpe bopesi bitumbu te.

5° **Bosali « Société civile » ya solo,** eye ekoki kosalisa bakonzi mpo 'te mbongwana elamu ekoto o kati ya mangomba ma Leta. Yango ekosala 'te demokrasi evanda, boyangeli bobongo o makambo manso mpe makoki ma bato mabatelama.

6° Bobokoli bato o nzela ya mabongi mpo ya mbongwana ya bizalela esengeli kozala likambo lya liboso mpo ya ekolo. Leta asengeli kopesa makoki na likambo liye. Bobokoli mei bosengeli kotala zebi lya mangomba ma Leta, makoki mpe masengisi ma bato, mabongi makangemi na makambo maye : bovandi kimia, bondeko, bosalisani, bwanya, koyeba

mpe kobongisa makambo, bosolo, bosembo, boyokani,bobateli biloko bya lisanga, bomemyi moto mpe liloba lipesami. Bapanzi nsango basengeli koteya mabongi maye. Yango ezali ebandela mpe ntina ya kovanda malamu, ya demokrasi ya solo oyo ekouta se na bokokani bwa bato o makoki mpe bisengisi po ya banso.

7° **Botiyi noki Programme économique et social oyo ekokeba na masengeli ma bato** : bobendi mpe bokaboli mai mapeto, bopesi lotiliki, bosalisi nzoto, bobokoli bana, politiki elamu ya bobokoli, bopesi misala, bobongisi nzila.

8° **Lisengisi lya botosi mobeko mwa ekolo mpe mwa mokili mobimba** mpo ya bikolo biye bizingi biso, bikolo bya mokili na mangomba ma bango na kobongisa, na bosembo, makambo manene ma ekolo. Boyokani o ntei ya bato mpe mangomba ma politiki esengeli kolongola mobulu, bitumba, bomemoli, bobangisi mpe bokosi mpo 'te makambo matambola malamu

Bosukisi

12. Biso tomoni 'te, o eleko eye, bobele bomipesi bosengeli mpo ya kotonga RD Congo. Tokoki kolonga solo, kasi esengeli kozala na elimo ya sika, **mbongwana ya motema mpe bizalela. Eklezya ekosalisa na bopesi makanisi maye makoki mpo ya kobimisa lingomba liye likotala likambo lya kimia, boyokani mpe botongi mboka.** Lokola Tata Mosantu Benoît XVI akosenge, tokosala manso mpo ya bomoko bwa bana

ba Nzambe mpe tokomipesa mobimba mpo ya kokomisa bango bandeko. Banganga Nzambe mpe Bamibonza bakolakisa yango na ndakisa ya bomoi bwa bango mpe na bomipesi bwa bango mpo ya mbongwana ya bizalela.

13. O eleko eye ya Karezimo , tokosenge bandeko mpe bakonzi 'te bazwa elimo ya sika mpo 'te tomimono banso lokola batongi ba yambo ba ekolo.

Ngondo Maria, Mama wa elikya, abatela biso o eleko eye tozali koluka kolongola bozangi kimia, bitumba mpe mpasi ndenge na ndenge ; akamba biso o nzela ya kimia, ya boyokani mpe ya bomipesi o mosala mwa kotonga ekolo ya biso.

Nzambe abenisa RD Congo.

Esalemi o Kinshasa, mwa 09 février 2008

TUKUDIMUNAYI MIOYO YETU
(Cf. Jb 2,13)
LUBILA LUA DIDIFILA DIJIMA KU DI1BAKA D1TUNGA D1ETU

Kabobo ka bena kasumbu kaludiki ka tshipangu tshia Bakubi Bakiilu ba Tshisa tshia Maweja mu Congo keelela bena kuitabuuja ba Katolike ne bantu bonso ba muoyo muakane.

Ka diosha

1. Tuetu, Bakubi Bakulu bena kasumbu kaludiki ka tshipangu tshia Bakubi Bakulu ba tshisa tshia Maweja mu RDC, basangile mu tshimenga tshia Kinshasa bituadij ile mu dia matuku 05 too ne ku dia matuku 09 a ngondo muibidi, tshidimu tshia 2008. mu ntuadijilu wa matuku a tshijila, tudi tuela **kabobo kakole ka dinanga dia ditunga ne ka dikudimuna dia ngikadilu, bua bantu bonso bamone mua kudifila bulelela ku mudimu wa diibakulula ditunga dietu.**

2. Bushuwa, tshidimu tshijima tshikadi tshipite katshia baabuela mu bukalenge kudi baludiki bapiabapia bavua bapatuke mu masungulangana. Kadi ditunga dietu ki ndianj i kubanga luendu to, amu bua ntatu minene idi koku pabidi bitangila bupole, buakane, buludiki bujalame bua ditunga, bulombodi bua bantu budi bumona kule ne busumpakana bua kujandula nsliinga idi iyumbakaja bena ditunga. Tuetu petu katuena mua kupuwa to, **bualu mmianda idi itangija ditunga dietu ku difuululuka annyi ku kabutu.**

Lubila lua ditekemena

3. Pa kunuela lubila élu, kipatshila ketu ki nka kunupetesha bowa to ; apo nka kunushindika mu **ditekemena,** kunuela ngoma bua nuangate matuku makole atudi nawo panshi aa ne lututu, kabidi nutangile matuku avuavua ne butoke. Bualu, nansha makenga a tshikondo etshi mikale bukole kayi, kaena ne bua « kutushinda panshi mushindu umue ne aba badi kabayi ne ditekemena »(1Th 4,13). Muntu muena ditekemena udi ne wende mushindu musunguluke wa kuikala panuapa ; mmujadike ne : mmumane kuilala ne muoyo mupiamupia.

4. Lubila élu la ditekemena, tudi tuluela mu mushindu wa pa buawo bena mu tshimenga tshia Bukavu, pamue ne nyaneetu wa kunemekuibua François Xavier MAROY, mukubi mukulu wa tshisa tshia Maweja ku luseke élu, bua nj iwu ivua mienzeke koku mu dialumingu dia matuku 03 angondo muibidi tshidimutshia2008 ku tshikumina tshivua tshinyungishe buloba

Diocèse dikulu dia Bukavu didi didila bafue baadio, dibadika badi batapike mputa, dikupa mutu bua bungi bua bintu bidi binyanguke. Ekelezia diku dia Maweja mu ditunga duetu dia Congo ne mu buloba bujima udi ubasamba ne ubajadikila mudiye nabo pabuipi mu dikenga edi. Udi kabidi ubalomba bua bikale ne muoyo mukole ne ditekemena Pashishe, udi wela lubila lukole, lutangija kudi bantu bonso ba muoyo muakane, bua bafile mambuluisha bua kuj ikija makenga adi makuate bantu ne bua kuibakululabionso bidi tshikumina tshibumbule.Ku luende luseka, nsangilu wa Bakubi Bakulu ba bena Yezu mu ditunga dietu dia RD Congo mmutume bena

tshibambalu tshiende tshia Caritas-Développement, bua bambuluishe badi mu ntatu, bilondeshile tshibo tshidibu natshi ku bianza Tudi tuela bena meku adi mafuishe mioyo yadibasamba.

Bimpe bitudi mua kushindamena

5. Lelu wa ndaya eu, ditunga dietu didi ne mianda mimpe mulongolongo ididio mua kushindamena bua kupetulula kaaba kaadio kasunguluke munkatshi mua matunga a mukua mufiike ne mua matunga a pa buloba mujima. Ke bidi bilondaebi :

   1° Bena Congo **mbamanye mua kudiangata ne mushinga, mbaleeje kabidi dishindama diabo mu malu adi atangila ditunga,** bualu mbakuate lupiku luvuabo badie ne bukua matunga bua kuenza masungulangana mu lutulu ne bulongame, pavua babandidi batshina ne : masungulangana a mu Congo neikale a lufu lua bantu.

   2° **Dituadija mudimu kudi baludiki bapiabapia** badi bapatuke mu masungula (mfumu wa ditunga, bakulumpe ba rnabala ne bena tshimamuende wa bukalenge ba ditunga ne ba provinces, baludiki ba mbulamatadi wa ditunga dijima ne ba ma provinces mashilangane), **didi diunzulula tshikondo** tshia bulongolodi buimpe bua ditunga.

   3° **Diikalaku dia bamanyi bapiluke** mu mianda mishilangane, badi ditunga mua kuenza nabo mudimu.

   4° **Mabanji bungi kabuyi kuamba,** adibo batuelela nawo diesa (nsoka ya mushinga ne tubanda bia muishi mua buloba, metu, misulu ne majibaamaayi, nzembua, lupepele ne munya wa mulu…).

5° Ntema idi matunga menyi nayo kutudi mu tshikondo etshi. Misumba ya bena matunga menyi mmituadije kusempela mu ditunga dietu bua kuela baludiki bapiabapia muoyo, kabidi ne bua kubaleja dijinga diabo diakuenza mudimu ne ditunga dietu tshianza mu tshianza. Katshia bukalenge bua tshipungu tshisatu buasomba mu nkuasa, misumba ya bena kantu ku bianza mmitue mulongo mu ditunga dietu bua kukeba badibu mua kudisangisha nabu bua kuenza mudimu popamue mu ditunga dia RD Congo.

Nshinga ya kujandula

6. Nansha nanku, bena ditunga batshidi amu mu dikenga dinene didi dienda divula ku dituku ne ku dituku. Ditunga padio ditshiti amu dijingila kudi nshinga minene y a kujandula pa bidi bitangila dikuba dia bantu, nsombelu wa bantu ne buludiki buine bua ditunga.

Lutatu mu nsombelu wa bantu

7. Pa kutangila bimpe, bena ditunga badi bajinga bua se malu alongoloke pa lukasa, bualu mbapungile kudi mvita, bupele ne bulandamene. **Se mbidileje patoke bua padi bena mudimu balekela midimu matuku mulongo : balongeshi ba tulasa tupuekele, tubandile ne tua bena bifulu bia mabue, ba munganga, ne bena mudimu ba mbulamatadi. Dilekela midimu edi padidio dienzeka misangu ne misangu, didi dileja se : bulongolodi bua nsombelu wa bantu kabuena busankisha, mbufuane mua kufikisha ditunga ku mbipishilu.** Dipanga kukumbaja malaya menza misangu ne misangu bua dibandisha dia mafutu a balongeshi ne a

bakuabo bena mbulamatadi, ndifuane mua kufikisha bena ditunga ku dishiikila dia muoyo.

Dibenga kuvuluka bansonga

8. Katuena mua kusokoka dipampakana dietu pa bidi bitangila bansonga. Muoyo wetu udi upuekamashi pa kumona divulangana dia bana ba mu njila, dipuekelela dia mamanya a bia mu kalasa ne dia ngikadilu milenga ya bumuntu. Bu mutukavua bamane kulejamu kaboobu ketu ka musangu mushale kavua ne dina ne : « *Mvinyo mupiamupia badi bamuela mu miîondo mipiamipia », « lelu wa ndaya eu, bana bavule mbapange mua kubuela mu kalasa, bualu baledi babo kabena ne mushindu wa kupeta makuta. Bakuabo bansonga, nansha mudibo bapete dibeji dia njikijilu wa tulasa tutumbuke, badi amu basomba mu bulofua ».* Bansonga pabo ke ditunga dia maaloba ; nankuawu tudiebejayi ne : ditunga dietu edi nedikale tshinyi kunyima kua mvula 20 anyi 30 ivuavua, patudi tulekela bansonga netubalengulula?

Buivi bua mabanji a ditunga

9. Diumbula dia mabanji a ditunga dietu didi dijula nkonko kabukabu pa bidi bitangila budikadidi bua ditunga, buakane ne bulelela, dinemeka dia meyi ne mikandu, dinemeka dia bena misoko ne dia nyungulukilu mujima wa bantu. Pamue ne batentekedi bakuabo, tudi tudiwula miidima idi minyungulukile disumbusha dia maloba a bubanji kudi bena kantu ku bianza ba matunga menyi, difuilakana dia makuta kudi ba ndiabintu, dibenga

kuzangika bena Congo badi poabo ne kantu ku bianza anyi badi oabo ne mamanya, ditua biala pa tumue tunungu tudi tupangisha mbulamatadi wa Congo mua kupeta lupetu lupite bungi. Pa nanku, **tudi petu banyishe luendu lua mdidimu ya dikenketa mumvuangana onso avua menzeke mu lungenyi lua mudimuke ne mupote, ne kabidi tudi tulomba kudi mbulamatadi ya matunga menyi pamue ne bibambalu biabo bidi bitangila mianda ya bubanji, bua kababueeledi midimu ya dikenketa eyi to, bua yoyo yenjibue mu buakane ne mu bulelela. Tudi tulomba mbulamatadi wa ditunga dietu bua aleje patoke mushindu udiye utua mushinga ne bena biapu, bua bantu bonso bamone makasa adi ditunga dietu ne bua kutapa pa mabanji a muinshi mua buloba ne metu etu adi benyi basumba. Ku lukuabo luseka, bena biapu bidi biumbula mabanji a muinshi mua buloba ne bidi bishimbula mitshi ya mu metu etu badi pabo ne bua kuakaja nsombelu wa bena ditunga ne kunemeka nyungulukilu wabo mujima.** Kasumbu ketu ka mudimu koomekela dilondakaja mianda eyi nekenze mudimu wako ne ntema yonso.

Dipanga kukuba bantu ne kutantshisha bubanji

10. Muyuki munene wenzekele matuku mashale aa pa mianda ya dikeba bupole, bukubi buakane bua bantu ne bintu ne dishidimuna dia bantu mu bitupa bia ditunga bia Kivu wa kumutu ne Kivu wa ku manda, mmileje patoke njiwu minene idi ilumba ditunga dietu pikaladio kadiyi dijandule bimpe nshinga idi itangila dikuba dia bantu ne bintu. Tudi tudiwula kasuba kadi bena ditunga dietu bamone kudi mvitamilondanganeidimilelamakengaiTiavulavulayi :mfu

ya bantu, dishipa dia bantu kakuyi disunguluja, tshikisu nangananga pa bantu bakaji, kuiba kua bintu, tshimuangi tshia badi banyema mvita.

Tudi tuanyisha ne disanka tshidia tshinene tshiela kudi Muyuki wa ku tshimenga tshia Goma pa kufunda mukanda wa ndondo mutua biala kudi balume ba mvita ne baludiki na Mbulamatadi, kabidi ne bua ndongamu udi dina ne « AMANI » udi ne bua kulondakaja ne kutuisha ku tshibungubungu mapangadika mangatamu Muyuki eu.

Nansha nanku, imuenkonko minene itshidi amu koku. Kubengakuyeela, nkudiaatakajamudimu wonso muenza ku tshisululu tshia bena ditunga bua kuibaka bupole ne diya kumpala. Nonko mene nyoyo eyi :

1° **Difuilakana dia miaba ya kusuna mabanji mu ditunga dietu kudi bena kantu ku bianza ba matunga nienyi** batua mpanda kudi mbulamatadi ya matunga abo, etshi ki mfiiki wa ndululu mu ditunga dia RD Congo anyi ?

2° **Lutambishi ne dijinga dia kutunyenga buloba, bitudi tumona kudi araue matunga atudi nawo mutumba,** matua mpanda kudi matunga manene adi aludika buloba bujima, atshi ki nkubueja ditunga dietu mu nj iwu y a kabutu anyi ?

3° **Ditanaja dia mbulamatadi >va ditunga dia RD Congo bua kukumbaja midimu ya dikenkesha bukalenge ku ntengu yonso inayi ya ditunga** (ne dipesha bantu bupole, dibakuba bobo bine ne bintu biabo, dilambuisha bitadi, dikosa bilumbu mu buakane), ditanaja edi, diodio ke ndidi dienza bua se :

bantomboji bambule bingoma misangu ne misangu, ne kabidi matunga makuabo amone mua kubueelakana mu mianda ya ditunga dietu bua kudibumbulaanyi?

4° **Dikepela dia ngikadilu mimpe ya bumuntu ne dia dimanya dia mianda ya buena ditunga,** diodio ki ndidi difikisha bantu ku ntupakanyi mivule any i ?

5° **Dipanga tshiluilu tshia ditunga** tshidi mua kukuba mikalu ya ditunga ne bantu ba mu ditunga, diodio ki ndidi dipesha matunga makuabo lukuka ne dikima bua kusambuka mikalu yetu any i ?

6° Dikumbaja dia bidi bifimda mu **Diyi dikulu** dia ditunga, nangananga muanda wa dipesha ma provinces tshitupa tshia makuta adi apatukila munda muayo, kabiena kikengela bua se bawutangile biakane anyi ?

11. Badisuike pamue ne bena ditunga dietu mu ntatu yabo, kabidi bamanye ditekemena didibo nadio kutudi mu tshitupa tshia diibakulula ditunga, tudi ne bua kuvuluija apa tumue tunungu tudi tukengela kuangatshibua ne mushinga muvule. Katuyi benza nanku, netuikale ne tshibawu tshia dibenga kukumbaja mudimu wetu wa ba njaamu ba tshisa tshia Maweja, batabeeji ne basonsolodi bamioyo ya bantu.

Midimu ya kukumbaja ne mitalu

1° Tudi tukengela mu bitupa bionso bia ditunga ne bia midimu, bulombodi bua mpolondo, kabidi buikale bumona kule; bulombodi budi bumanye mua kufuanyikija bidi mua kuenzeka mu matuku

avuavua, kusuikakaja bena Congo bonso mu buobumue, kushidimuna ditunga kamuyi kansungansunga, ne kukumbaja dijinga dinene ditudi nadio dia tuetu kuikala mu Afrika emu ditunga dia makanda ne dia kutemba ku bantu.

2° **Bena bukua matunga** bakebe mua kuambuluisha ditunga dietu bua kupingaja mu matunga abo bena tshimuangi, kabidi ne balume ba mvita benyi badi muetu munemu, bionso ebi anu mu dinemeka meyi ne mikandu bia nsangilu wa matunga a pa buloba.

3° Bidi bikengela kuibaka tshiluilu tshia ditunga, tshikala ne mudimu wa disungidila ntengu yonso inayi ya ditunga bilondeshile tshishimbi diyi : **«bujima bua ditunga ne budikadidi buadio, katuena mua kuenda nabio mushinga nansha kakese».** Ke bualu kayi tudi tulomba bua **kuenzeke pa lukasa muyuki munene udi ne bua kukonkonoja ne kujandula nshinga yonso idi itangila tshiluilu tshia ditunga.** Patupu ditunga dietu kadiakupeta bupole to.

4° Bantu pabu, nangananga badi kumutu kua ditunga, **bashindame mu buakane,** ne kabidi balekele kashidi mianda ya nkosa mishiku ne ya dibenga kunyooka benzavi.

5° Bidi bikengela **kuasa société civile wa bushuwa,** muikale ne makanda a kupingaja baludiki ba ditunga mu njila muakane, bua ngikadilu milenga ibuele mu bitupa bionso bia bulombodi bua ditunga. Yeye société civile neambuluishe kabidi bua kukolesha bukalenge bua tshinsangansanga ne kululamija mudimu wa diludika ditunga mu bitupa bionso, ke bia tshidiidi, bia bubanji, bia nsombelu wa bantu, bia mianda mishilangane ya dishidimuna ngenyi, ne ya dineemeka maneme a bena ditunga.

6° Mudimu munene wa tshikondo etshi mu ditunga dietu wikale wa **dilongeshangana ngikadilu milenga ya buena ditunga, bua kushintulula ngikadilu ya muntu ne muntu.** Mbulamatadi pende udi ne tshia kutua mudimu eu mpanda pa kufila makuta, biamua bia mudimu, ne ndongamu muine wa bia kulongesha. Buetu tuetu, dilongesha edi didi ne tshia kumanyisha bantu bibambalu bishilangane bia bulombodi bua ditunga ne makookeshi abio, maneme a bena ditunga ne bidibu pabu ne bua kuenzela ditunga, ngikadilu milenga ya kuibaka nayi buena ditunga bulelela, bu mudi : disomba dia bantu ba bisa bishilangane pamue mu bupole ne diumvuangana, dianyisha ne lutulu mashilangana a mu bantu, disankidilangana. dikumbajangana, diepuka matandu anyi diakosa biakane, bulelela, buakane, disanga bavua bena lukuna, difuka ngeny i ya kuenza bualu kampanda anyi bualu kansanga, kuipatshila disanka dia babungi, kanemu ka bakuabo ne dinemeka dia meyi mamba. **Ba kamonakamba ne bena tudiomba badi ne mudimu musunguluke wa dimuangalaja ngikadilu milenga eyi.** Yoyo ke idi nshindamenu wa disomba popamue dia bantu mu bupole ne buakane, nshindamenu wa bukalenge bua tshinsangansanga buinenke budi buikale busampila ne busonga nkele anu muaba udibu banemeka maneme a muntu yonso ne bashilangana mpunga.

7° Bidi bikengela **kujikija ne mitalu ntatu minene idi mu nsombelu wa bena ditunga** : ke ya maayi a ku mulonda, nzembu, londapu luakane lua masama, nkoleshilu muimpe wa bana ne bansonga, disunguila

bana biikadilu bia tulasa idi bibapetesha mudimu wa kuenza, diangata bantu ku midimu, difuta bantu mafiitu makumbane, diibaka njila ya mashinyi ne ya tuulu, kabidi ne bipala bia ndeke.

8° Bidi bikengela bua se : matunga atudi nawo mutumba, ne bena bukua matunga, kabidi ne bangenda mushinga badi ne biapu biabo mu matunga abungi, **batuadije kunemeka meyi ne mikandu bia ditunga dietu ne bia nsangilu wa matunga a pa buloba,** buatumone petru mua kujandula bu mudibio nshinga minene itudi nayo mu ditunga dietu. Bua buwetu kusheemabu pankatshi pa matunga ne pa bisamba, bidi bikengela se : badi ne bulongolodi bua matunga mashgilangane balekela kunyeemena ku tshikisu, mvita anyi kansungansunga, ditatshishangana ne didingangana, bua nsombelu amone mua kuikala wa lubatshi, wa buakane ne wa dinemekangana.

Nkomenu

12. Tudi bajadike se : mu tshikondo tshitudi ethi, bidi bikengela **kuteemesha dinanga dia ditunga, bua tumone mua kudifila bonso ku mudimu wa diibakulula ditunga dietu.** Nebikumbane amu tuetu banji **kukudimuna mitshima yetu ya munda ne ngikadilu yetu.** Ku luende luseka, **Ekelezia neatume diende diambuluisha disunguluke mu mudimu wa diasa tshibambalu tshia difila bupole, disanga bavua bena lukuna ne diibakulula buwetu mu misoko ne mu bimenga.** Bu mudi Tatu wa bunsantu Benoît XVI mutufundile, netuenze muetu muonso bua bena tshitendeleedi tshietu badienze tshintu tshimue, wa tatu wa mamu. Basadidi bakulu ne bajidila Maweja betu

bonso baleje bobo bine nsombelu wa tshitembu, ne badifile bikole bua kushintulula ngikadilu ya bantu.

13. Mu matuku aa a tshijila, tudi tulomba bena ditunga dietu, pamue ne baludiki bonso, nshintulukilu mulelela, bua bonso buetu tuditeeke mu mulongo wa kumpala bua kuibaka ditunga dia Congo.

Tudi tulomba Mamu Mariya, Mamu wa ditekemena, bua ikale netu mu tshikondo etshi tshitudi tukeba mua kutshimuna miidima ya dipanga kukuba bantu ne bintu, y a mvita ne ya makenga a mishindu yonso. Yeye Mamu aludike makasa etu mu njila wa bupole, buakane, dinua ku tshibalu tshimue, ne didifila bua kuibakulula ditunga.

Muena Kulu abeneshe ditunga dietu dia RD Congo.

Bienzamu Kinshasa, dia 09/02/2008

TUGEUZE NYOYO ZETU
(Cf; J12,13)

WITO KWA MAJ1TOLEO YA KWEU KWA MAJENGO MAPYAYANCHI

Ujumbe wa Kamati ya msinji ya Maaskofu wa Jamuhuri la Kidemokrasia ya Kongo kwa waamini wakatolika na kwa watu wa moyo mwema

Ingilio

1. Sisi Maarkiaskofu na Maaskofu wa Kamati y a msinji ya Maaskofu wa RDC, tukikusany ika katika mkusanyo wa kawaida pa Kinshasa tangu tarehe 05 mpaka tarehe 09/ 02/2008, tumefaidia wakati huu, mwanzo wakwarezima kwa kuwatumia taifa letu na Waongozi wetu wan chi wito mkuu wa kufanya hatua ya zaidi katika kubadirisha mwenendo kwamajitoleo yakweli katika kujengwaupya kwanchiyetu.

2. Kwa kweli mwaka mzima umekwisha kupita tangu kusimika kwa vyumba vya serkali vilivyo tokea ku uchaguzi. Lakini Nchi yetu inazembea kwa kuona magumu yamaisha imezidi kuusujambo la amani nahaki, la shurti ya mwenendo bora katika utumizi wa mambo ya kiserkali, pia ya uongozi wa maonyo mazuri na majitoleo itakayo saidia tushinde magumu ya nchi yetu. Yale yote ni ya lazima kwa matengeneo ya nchi yetu katika siku zenye kuja, hatuweze kunyamaa!

Ujumbe wa maturaaini

3. Wito wetu si malalamiko tu ya kilio kwa kutisha wamoja na wengine, bali ni ujumbe Wa matumaini wa kuhimiza kwa ginsi tupiganishe pamoja magumu yetu ya sasa na tutayarishe siku zitakuja katika matumaini mema, matimizo, uakili na jukumu ya kweli. Japo magumu ya sasa , hatupashwe kuvunjika nyoyo kama watu wanaokosa matumaini(l Th4,13). Anayetumaini wasemavyo, anaishi mbalimbali na wengine, pia amekwisha kupewamaishamapya.

4. Ujumbe huu wa matumaini, tunawatumia wakati huu wa |5ckee ambao wandugu wa B ukavu pamoj a na Mchunaj i wao, ndugu yetu katika uaskofu, Hakina Arkiaskofii François Xavier MARO Y,waliopigwa na msiba mkuu uliotukia siku ya Mungu tarehe 03/02/2008 kufutana na mtetemeko mkuu wa udongo. Arkidiposesi ya Bukavu imehesabu vifo, maumizo, na uharibifîi wa vitu.Eklezia, jamaa la Mungu katika RDC, na katika dunia nzima inawahakikishia wandugu hawa kama inasharikia magumu yao ikiwapatia moyo na inaungana nao ki roho. Inawahimiza wawe hodari na matumaini mema katika magumu yao. Pia inawaalika watu wa moyo mwema wawaletee waliopigwa na msiba msaada na wawasaidie kujengayaliyo bomoka. Kwangambo yake, Mkusanyo Mkuu wa Maaskofii, kwa njia ya kamati yake ya Caritas na maendeleo, itajitolea kwa ginsi ya pato lake kuwasaidia. Tunawapatia basi pôle nyingi wale wote waliopatwa na msiba.

5. Kwa wakati wa sasa, nchi yetu inabaati nyingi za kufaulu itakayotusaidia kupata tena kwa haraka nafasi ya lazima kati ya mataifa, katika Afrika na katika dunia nzima:

1° Ustahili na ubivu wa taifa lililoweza kuheshimu uchaguzi katika utulivu, likishika amri na kanuni za uchaguzi ambao wamoja walikua na masito wakizani kama aitawezekana tujichagulie viongozi wa nchi.

2° Kushimikwa na kutnmika kwavyumbavyaserkali vilivyotokea ku uchaguzi inafanya kua nafasi ya kuonyesha uhaki na uongozi wa kazi kwa ginsi utumizi wa maliyanchi ufanyiwe katika jukumu.

3^{0} Kupatikana kwa watu wa elimu na wa vipaj i vikubwa wanaochunga kuvitumikia kwa faida.

4° Mali ya kidunia yanayo bei kubwa sana isiyo hesabika inayopana haki kwa wenye kusema kama mali yetu ni «kikwazo chamali» (madini, pori, maji, umeme,...).

5° Faida nchi nyingine zinazoonyesha wakatihuukwa nchi yetu. Kwa kusadiki, inatupasa tu kuangalia hesabu ya utume wa haliyajuu uliofika siotukwa kusalimu Serkali iliyotoka ku uchaguzi, lakini pia kwa kujulisha mapenzi yao ya kusharikiana na nchi yetu. Tumeona tangu kusimikwa kwa Jamuhuri ya tatu wageni wazidishji wa mali wametutembelea siku zote wakitafuta miusiano na nchi yetu.

Magumu makubwa

6. Helas! Japo baati zote izi taifa linaendelea kuishi katika magumu inayoongezeka na nchi imehatarika sana na ukosefu wa usalama, wa kijamii na uchumi, pia wa kisiasa unao tufazaisha.

7. Kwajumla, wanainchi wanangojea kwa pupa, sababu vvamechoka na vita, na umaskini pia na taabu. Kupupia nko kunaonekana kwa njia y a msimamisho wa kazi ama grèves,hasa waalimu wa msinji na wa sécondari pia waalimu wa masomo yajuu, waganga, na wafanyakazi wa Serkali.Musimamisho wa kazi kila wakati unaonyesha kama magumu ya maisha ni nyingi na y a kutisha kwa siku zitakaokuja za nchi yetu. Kukosa kutimizwa kwa ahadi juu ya kutengeneza jambo la mishahara ya waalimu na wafanyakazi wengine wa serkali, inaweza kuingiza nchi yetu katika magumu ya maisha ya kijamii.

Siku zenyekuja za vijana

8. Hatuweze kuficha manunguniko yetu kuusu siku zitakazokuja kwa ajili ya vijana.Tumeshurlika kuona hesabu kuongezeka ya watoto wa barabara na watoto katika barabara,pia tumesikitika sana kuona kama kipimo cha elimu na cha mwenendo bora kimeshuka sana. Kama vile tulivyosema katika barua yetu « Kwa vino mpya na vyombo vipya », wavijana wengi leo hawendi darasani sababu ya umaskini na magumu ya kupita inay oongezeka. Wengi,hata waliomalizaku Université hawana kazi. Kama vijana ndio matumaini ya kesho, nchi yetu itakua katika hali gani kama wavijana wanazarauliwa na kutolewa sadaka.

Matumizi y a mali y a nchi

9. Matumizi y a mali y a nchi y anaongeza kuamusha maneno makubwakuusu ezi, adili, sheria, heshimayawanainchi na y a mazingira. Pamoja na vyumba vingine vya maendeleo tunastaki kukosa uwazi katika miusiano na kupana masoko, kukosa kutangaza magonvi ya kufia faida, kukosakufanya mkaguo unaofaa wa baati ya ufaulu wa kongo katika masoko mataifa, na kuingizwa kwa mapatano isiyokua na faida kwa nchi Kongo. Tunategemea mwenendo wa kutezamia mapatano ya kileonia na tunashurtisha Serkali za kigeni pia vyumba vyao vya pesa kwa kuheshimu mwenedo huu, kwa ginsi ufanyike kwanamnayakufaanayaukweli. Tunaomba Serkali yetu ipane vipimo na mashurti y a mapatano mengine, na kuifanya sheria yanayoelekea mapatano ya madini na pori yawe wazi. Mashirika ya uchuuzi wa madini na miti ya pori ieshimu mashurti yao yote kuusu mambo ya kij amii na y a mazingira. Kamati yetu tuliy ounda itafata kwa karibu jambo lile.

Mambo y a ukingo na y a uc/iumi

10. Mkusanyo mkuu uiiofanyika sasajuu ya amani, ukingo, na maendeleo ndani y a majimbo y a Kaskazini na Kusini ya Kivu ilivuta uangalifu wa watu wote juu mambo muhimu kuusu ukingo juu ya siku zitakao kuja. Tunasikitikia uuwaji wa wanainchi wetu juu ya vita iliyopita

pamoja na musululu wa raateso inayoleta, kama vili kupoteza watu wengi, uuwaji bila sababu, kubikiri wanawake kwa nguvu, wizi wa vitu, ukimbizi wa vita.

Tunasalimu muusiano uliopatikana katika mkusanyo wa Goma pamoja na kitendo cha mapatano kilicho tiwa sahihi na vikundi vyamajishi na serkali pia kutiliwakwampango « AMANI» kwa kufatilia mapatano ya mkusanyo huu na kufikia kuy akamilisha.

Kwa ngambo igine, maulizo yanabaki. Kwa mawazo yetu, inafaa yajulishwe, bila vile itaharisha na kupoteza amani inayopatikana kwa taabu na maendeleo yanclii yetu. Maulizo ayo yanaelekeamambo yafuatayo :

1 ° Magonvi ya faida ya vikundi vy a uchumi, inayo mara nyingi saidiwa na serkali zao kuusu matumizi ya mali ya nchi yetu, sio moja ya sababu ya kukosa amani katika eneo y a nchi yetu?

2° Hali ya nchi moja moja jirani inayo mawazo ya kuvaamia eneo zingine inayo saidiwa na majeshi y a kigeni, sio kuhatarisha maishanzimaya Jamuhuriya Kidemokrasia ya Kongo?

3 ° Ubovu wa serkali ya Kongo katika kutumia kazi yake yauhaki (amani,ukimya, kodi, sheria), sio msinji wa uwingi wa mulela katika nchi yetu na kufungulia

mlango wajambazi wengi kwa namna ya kushambulia?

4° Halimbovuyazamiriyamwendoboranayadesturi za nchi y a wanainchi, sio msinjio wa fujo ya kila namna?

5° Ukosefu wajeshi la kitaifa inayoweza kukinga nchi na wakaaji wake haitie nchi yetu katika ubovu na kuchocheatamaa mbaya.

6° Matimizo ya sheria kuu ya nchi, kwa namna ya pekee kuusujambolakurudishiamajimbo pato laoaistahili kweli kuchunguliwazaidi?

11. Tukiungana na kabila letu na tukijitia mbele ya mapashwa yetu ya uchungaji kwa ajili y a Kongo mpya, tunapenda kukumbusha hapa mambo ya lazima inayokua kama nafasi y a kupigania tusio weza kuacha, tukiepuka kukosa kutimiza utume wetu wa uchungaji na wa kuamsha zamiri

Matimizo ya lazima

1^0 Lazima ya uongozi wa maonyo na wa majitoleo nafasi zote na katika shirika zote, itakaoweza kutangulia matukio, kushurlikia umoja wa wa wakongomani, kupigania maendeleo bora na kutimiza ndoto ya Kongo ya uwezo kati ya Afrika.

2° Jukumu ya umoja wa mataifa kwa kusaidia RDC kurudisha majeshi y a kigeni na watu wageni

wanaopatikana katika nchi yetu kadiri ya sheria ya umoja wamataifa.

3° Kuundwa kwa haraka kwa Jeshi la Jamuhuri inayo kazi ya kupigania usalama katika eneo lote la nchi yetu. Sababu, tukirudishia ginsi tulivyo sema, heshima ya mipaka ya nchi na ezi y a nchi si vitu vya kuusiana na mtu. Tunaomba mkusanyo mkuu wa jeshi la nchi yetu ufanyike. Ni shurti ya lazima kwa kupata usalama

4° Shurti la mwenendo bora ni ya lazima sana kwa namna ya pekee kwa waongozi wetu na kupiganisha rushwanaukosefiiwamalipizi yakila namna, .

5° Kusimikwa kwa shirika la wakaaji ama société civile inayotimizwamapashwayake na inayojiendelesha vizuri, inayoweza kuvuta wakubwa wa serkali kwa mabadiriko mazuri katika vyumba vya serkali. Hivi inaweza kusaidia kukomalisha kidemokrasia na kuendelesha mwenendo bora wa uongozi katika mambo yote, y a siasa, y a uchumi, y a ushirika, y a asili, na ya kukinga haki za wanainchi.

6° Kuadibisha katika samani ya desturi za nchi na ya kijamuhuri, kwa mabadiriko kamili y a tabia, inapashwa kua shurliko muhimu katika nchi Kongo. Serkali inapashwa kusaidia na pesa, na nafasi ya kupanga, piamaneno yakuzungumuzia. Maadibisho

hayo yana wezakuelekea ujuvi wa msinji wa vyumba vya kazi vya jamuhuri, haki na mapashwa y a wanainchi, kuishi pamoja katika usalama, masamaa, muusiano, uwezo wa kumalizisha magonvi, ukweli, uhaki, mapatano,roho y a uundaji, kuheshimu vitu vilivyo kwa ajili ya wote, heshima za watu na ya neno la ahadi. Wapasha habari wanaombwa kujulisha samani zote hizi. Sababu hayo ni msinji mkubwa wa maisha y a watu kijamii katika uhaki na amani, na kidemokrasia ya kweli inayozalika na kuendelea tu wakati watu wote wanatendewa sawasawa bila ubaguzi mbele ya haki na mapashwa yao.

7° Kuweka kwa haraka mpango wa uchumi na ushirika utakaosaidia ili shida za wanainchi wote iangaliliwe : Maji, umeme, afia, maadibisho ya vijana, namna wazi ya kuongoza masomo, kuunda kazi, kulipa mishahara yanayo stahili, kujenga barabara, njia za mashua na viwanjavyandege.

8° Shurti la kuheshimu sheria ya nchi na ya mataifa yote kwa ngambo ya nchi zetu j irani, kwa umoja wa mataifa na kwa vikundi vikudi vikuu vya uchuuzi duniani, kwa ginsi ya kuongoza mambo ya adili na mengine makubwaya nchi. Masharikiano kati y a wana inchi na watu wa siasa inapashwa kuacha utumizi wa kinguvu na vita, pia ubaguzi, vitisho na udanganyifu kwa ginsi y a kupatana katika uaki na kutumia akili, katika adili, uhaki, na masikilizano.

Kwa kumaliza

12. Tunajua hakika ya kama kwa sasa hatua ya zaidi ni ya lazima kwa nchi yetu kwa kujitolea kweli katika kazi ya kujenga upya Jamuhuri y a Kidemokrasia y a Congo. Tunaweza kufaulu, lakini inaombwa mabadiliko ya kweli ya nyoyo na ya tabia. Eklezia inajitolea kuleta msaada wake wapekee ikifikiri katika utume wake wa uchungaji ikiangazia mwenedo wa kamati la amani, mapatano na majengo y a ushirika. Kama vile anavyo tuomba Papa Benoît XVI, tunatumikia umoja wa taifa la Mungu na tutajitolea kuifanya kua taifa y a wandugu. Mapadri na watawa wote, watajitolea kwa ushahidi wa mwenendo mzuri wa maisha na kwa majitoleo yao kwa kubadirisha tabia.

13. Kwa wakati huu wa kwarezima, tunaalika wanainchi na waongozi wetu kwa « metanoia », kubadirisha nyoyo na kujikamata wote kama vile wajengaji wa kwanza wa nchi Kongo.

Bikira Maria, marna wa matumaini, atulinde wakati huu tunapotafuta kufukuza giza ya ukosefii wa usalama, ya vita, na magumu ya maisha ya kila namna ; atupeleke katika njia ya amani, ya uhaki, ya mapatano. na ya majitoleo katika kujengwa upya kwa nchi yetu.

Mungu abariki Jamuhuri ya Kidemokrasia ya Kongo.

Imefanyiwa pa Kinshasa tarehe,09/02/2008

LES EVEQUES MEMBRES DU COMITE PERMANENT DE LA CENCO PRESENTS A LA SESSION ORDINAIRE DU 05 AU 09 FEVRIER 2008

01. S.E. Mgr Laurent MONSENGWO, Archevêque de Kinshasa, Président de la CENCO

02. S.E. Mgr Tharcisse TSHIBANGU, Evêque de Mbuji-Mayi, Vice-Président de la CENCO

03. S.E. Mgr Floribert SONGASONGA, Archevêque de Lubumbashi

04. S.E. Mgr Joseph KUMUONDALA, Archevêque de Mbandaka-Bikoro

05. S.E. Mgr Faustin NGABU, Evêque de Goma, remplaçant S.E. Mgr François-Xavier MAROY, l'Archevêque de Bukavu

06. S.E. Mgr Marcel MADILA, Archevêque de Kananga

07. S.E. Mgr Godefroy MUKENGE, Archevêque Emérite de Kananga et Directeur national des OPM

09. S.E. Mgr Jean-Pierre TAFUNGA, Evêque d'Uvira, Vice-président de l'ACEAC

10. S.E. Mgr Joseph BOLANGI, Evêque de Budjala, Président de la CEDF

11. S.E. Mgr Joseph MOKOBE, Evêque de Basankusu, Président de la CEE

12. S.E. Mgr Gérard MULUMBA, Evêque de Mweka, Président de la CESC

13. S.E. Mgr Jean-Anatole KALALA, Evêque de Kamina, Président de la CEAL

13. S.E. Mgr Louis NZALA, Evêque de Popokabaka et Administrateur Apostolique d'Idiofa, Président de la CECD

14. S.E. Mgr Joseph BANGA, Evêque de Buta, Président de la CEEC

15. S.E. Mgr Philippe NKIERE, Evêque d'Inongo, Président de la CEIS

16. S.E. Mgr Théophile KABOY, Evêque de Kasongo, Président de la CEJP

17. S.E. Mgr Valentin MASENGO, Evêque de Kabinda, Président de la CEAJ

18. S.E. Mgr Fulgence MUTEBA, Evêque de Kilwa-Kasenga, Président de la CECOS

19. S.E. Mgr Camille LEMBI, Evêque d'Isangi, représentant la Province ecclésiastique de Kisangani